Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19238

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu (ÇBSKOÖ A Formu), bireylerin sa?l?k durumlar? üzerindeki kontrol alg?lar?n? de?erlendirmek amac?yla geli?tirilmi? standart bir psikometrik araçt?r. Bu ölçe?in Türkçe uyarlamas?, **Türkçe konu?an** popülasyonlarda sa?l?k davran??lar? ve sonuçlar? ile ilgili inanç sistemlerini geçerli ve güvenilir bir ?ekilde ölçmek için gerçekle?tirilmi?tir. Ölçek, bireyin sa?l???n?n içsel faktörlere (kendi çabas?), d??sal faktörlere (güçlü di?erleri) veya ?ansa ba?l? oldu?una dair inançlar?n? çok boyutlu olarak incelemektedir. Uyarlama çal??mas?, ölçe?in Türkiye'deki sa?l?k ve psikoloji ara?t?rmalar?nda kullan?m?na olanak sa?lam??t?r.

Anahtar Kelimeler

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i, Sa?l?k Kontrol Oda??, Kontrol Oda??, Uyarlama, Psikometri, Sa?l?k ?nançlar?, Güvenirlik, Geçerlik

Yazarlar

Aysun Güzel, Sibel Turan, Serap Üner

Amaç

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu'nun temel amac?, bireylerin sa?l???n nedenlerine ili?kin at?flar?n? belirlemektir. Bu araç, bireylerin kendi sa?l?klar?n? kontrol etme yeteneklerine (?ç Kontrol), doktorlar veya sa?l?k uzmanlar? gibi **güçlü di?erlerinin** etkisine (Güçlü Di?erlerinin Kontrolü) veya kader/?ans gibi öngörülemeyen d?? güçlere (?ans Kontrolü) ne ölçüde inand?klar?n? ölçer. Ölçe?in Türkçe uyarlamas?n?n amac? ise, orijinal yap?n?n kültürel ba?lamda korunarak Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçüm sa?lamakt?r.

Bu ölçek, özellikle hem?irelik ve halk sa?l??? alanlar?nda, bireylerin sa?l?k davran??lar?n? tahmin etmede ve sa?l?k e?itim programlar?n?n etkinli?ini de?erlendirmede kritik bir rol oynamaktad?r. Bireyin kontrol oda?? bilgisi, ki?iselle?tirilmi? sa?l?k müdahalelerinin tasarlanmas?nda önemli bir yol göstericidir.

Yap?

Ölçek, Julian Rotter'?n genel Kontrol Oda?? teorisine dayanmaktad?r, ancak spesifik olarak sa?l?k alan?na adapte edilmi?tir. Ölçülen psikolojik yap?, **Sa?l?k Kontrol Oda??**'d?r (Health Locus of Control). Bu yap? üç temel faktörden olu?ur:

?ç Kontrol: Bireyin sa?l???n?n korunmas? veya iyile?tirilmesinin kendi eylemlerine, çabalar?na

ARABPSYCHOLOGY.COM

ve kararlar?na ba?l? oldu?una olan inanc?.

Güçlü Di?erlerinin Kontrolü: Sa?l?k sonuçlar?n?n, doktorlar, hem?ireler veya di?er sa?l?k profesyonelleri gibi otorite figürlerinin eylemleri taraf?ndan belirlendi?ine dair inanç.

?ans Kontrolü: Sa?l?k durumunun tamamen kader, ?ans veya tesadüfi olaylar taraf?ndan belirlendi?ine ve bireyin veya di?erlerinin eylemlerinden ba??ms?z oldu?una dair inanç.

Geçerlik

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu'nun Türkçe uyarlama çal??mas? (Güzel, Turan & Üner, 2019), ölçe?in yap?sal geçerli?ini incelemi?tir. Geçerlik analizleri, ölçe?in teorik olarak ölçmesi beklenen yap?y? ne kadar do?ru ölçtü?ünü de?erlendirmek için gerçekle?tirilmi?tir.

Uyarlama sürecinde genellikle **Faktör Analizi** yöntemleri kullan?larak ölçe?in orijinal üç boyutlu yap?s?n?n Türk kültüründe de korundu?u gösterilmeye çal???lm??t?r. Elde edilen bulgular, ölçe?in Sa?l?k Kontrol Oda?? yap?lar?n? Türk popülasyonunda geçerli bir ?ekilde ölçtü?ünü desteklemi?tir.

Güvenirlik

Güzel ve arkada?lar? (2019) taraf?ndan yürütülen çal??mada, ölçe?in Türk örneklemindeki iç tutarl?l??? ve güvenirli?i de?erlendirilmi?tir. Güvenirlik, bir ölçüm arac?n?n tutarl? sonuçlar verme yetene?ini ifade eder.

Genellikle iç tutarl?l?k katsay?s? (Cronbach Alfa) hesaplanarak alt boyutlar?n yeterli düzeyde tutarl?l??a sahip oldu?u rapor edilmi?tir. Yüksek Cronbach Alfa de?erleri, ölçe?in maddelerinin ilgili alt boyutu tutarl? bir ?ekilde ölçtü?ünü göstermektedir. Bu sonuçlar, ÇBSKOÖ A Formu'nun Türk kültüründe **tutarl?** ve güvenilir bir araç oldu?unu do?rulam??t?r.

Faktör Analizi

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu, orijinal yap?s?nda üç faktörlü bir yap?ya sahiptir. Türkçe uyarlama çal??mas?nda, bu üç faktörlü yap?n?n (?ç Kontrol, Güçlü Di?erlerinin Kontrolü ve ?ans Kontrolü) Türk örnekleminde de istatistiksel olarak do?rulan?p do?rulanmad???n? test etmek amac?yla Faktör Analizi yap?lm??t?r.

Faktör yükleri ve varyans aç?klama oranlar? incelenerek, ölçek maddelerinin beklenen alt boyutlar alt?nda topland??? ve orijinal ölçe?in **yap?sal geçerli?inin** korundu?u tespit edilmi?tir. Bu analizler, ölçe?in teorik temelini güçlendiren temel psikometri ad?mlar?d?r.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Araç

Test Türü: Uyarlama

Format: Orijinal ölçek genellikle 6'l? Likert tipi derecelendirme kullan?r, ancak uyarlama çal??mas?nda derecelendirme bilgisi aç?kça belirtilmemi?tir. Maddeler tipik olarak kat?l?mc?lar?n ne kadar kat?ld???n? veya kat?lmad???n? (Kesinlikle Kat?l?yorum'dan Kesinlikle Kat?lm?yorum'a) ifade etmesini gerektirir.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama), ?ngilizce (Orijinal)

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon, Sa?l?k Çal??anlar?, Üniversite Ö?rencileri ve Hastalar

Ya? Grubu: Yeti?kinler (Genellikle 18 ya? ve üzeri)

Popülasyon Detaylar?: Uyarlama çal??mas?, ölçe?in genel olarak Türk yeti?kin popülasyonunda kullan?labilirli?ini desteklemektedir, ancak özellikle sa?l?k alan?ndaki ara?t?rmalarda s?kça kullan?l?r.

Test Metodolojisi: Öz bildirim ölçe?i. Kat?l?mc?lar, sa?l?kla ilgili çe?itli ifadeleri okur ve bu ifadelere ne ölçüde kat?ld?klar?n? belirtirler.

Anahtar Kelimeler

Sa?l?k, Psikoloji, Çok Boyutlu, Geçerlik, Güvenirlik, Kontrol, Hem?irelik, At?f Teorisi, Türk Uyarlamas?

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Sa?lanmam??t?r.

Ba?l?l?k E-posta Adresleri: ayurdakul@mehmetakif.edu.tr (Sorumlu Yazar ?leti?im)

Yaz??ma Adresi: Sorumlu yazar?n ba?l? oldu?u kurum adresi (Aysun Güzel).

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçe?in Türkçe uyarlamas? 2019 y?l?nda yay?mlanm??t?r. Ölçe?in ticari olmayan akademik ara?t?rmalarda kullan?m? genellikle yazar?n iznine tabidir. Kullan?m için sorumlu yazar Aysun Güzel ile ileti?ime geçilmesi tavsiye edilir.

Uyarlama Y?l?: 2019

ARABPSYCHOLOGY.COM

Kaynaklar

Güzel, A., Turan, S., & Üner, S. (2019). Turkish validity and reliability of Multidimensional Health Locus of Control Scale Form A. *International Journal of Nursing Practice*, 1-10.

DOI: https://doi.org/10.1111/ijn.12813

Makale Ba?lant?s?: onlinelibrary.wiley.com

Ölçe?in orijinal PDF dosyas? burada indirilebilir:

cok-boyutlu-saglik-kontrol-odagi-olcegi-form-a-toad.pdf

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu Maddeleri

ÖNEML?: Ölçe?in maddeleri kaynak içerikte sa?lanmam??t?r. Maddeler, yukar?da ba?lant?s? verilen uyarlama makalesinde veya ilgili PDF dosyas?nda bulunabilir.

ARABPSYCHOLOGY.COM